
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

המחקר האיכותני עקרונות ושיטות - 63727

תאריך עדכון אחרון 07-01-2020

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: חינוך - חינוך יהודי

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): תניא ציון-וודלקס

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Tanya.Zion-Waldoks@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש במייל

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

מטרת הקורס היא היכרות עם עקרונות המחקר האיכותני, יסודותיו התיאורטיים ומהלכיו המרכזיים. במהלך הקורס נבחן את הגישות התיאורטיות המזינות זרמים שונים במחקר האיכותני, את הנחות המוצא שלהן ואת הפרספקטיבה שלהן להבנת המציאות. לצד העמקת היסוד התיאורטי, הקורס יתמקד בלימוד כלים לביצוע מחקר איכותני בחינוך ובדילמות שונות העולות במהלך יישומו. נתנסה בעיצוב שאלות המחקר, בדרכי איסוף הנתונים (תצפיות, ראיונות, מסמכים, קבוצות מיקוד ועוד) ובדרכים לניתוח ולפרשנות של הנתונים. ולבסוף, נתייחס לסוגיות של אמינות ולסוגיות של אתיות במחקר. דגש מיוחד יושם עלע מחקר איכותני בתחום של חינוך יהודי.

מטרות הקורס:

- להכיר את פרדיגמת המחקר האיכותני ומאפייניה.
- להיחשף למחקרים איכותניים בתחום החינוך והחינוך היהודי בפרט
- להבין את תרומתה הייחודית של מחקר איכותני - על הפרדיגמה והשיטות הכלולות בה - לחקר החינוך
- לתרגל קריאה ביקורתית של מאמרים אקדמיים תוך זיהוי הבסיס המתודולוגי שלהם
- לדון בסוגיות של אתיקה ואמינות.
- להכיר סוגות שונות של מחקר איכותני.
- להבין את השלבים והמהלכים השונים של מחקר איכותני ולהתנסות בעיצוב מהלך מחקר
- התנסות בביצוע מהלכים מרכזיים של מחקר איכותני.
- התנסות בניתוח נתונים ובדרכי פרשנות במחקר האיכותני.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- לזהות את הבסיס המתודולוגי של מאמר אקדמי ולהעריך את הטענות בהתבסס על היחס בין הטענות לשיטת המחקר ושאלת המחקר (כפי שהציגה המחבר.ת)
- לתכנן מחקר גישוש באופן שמשקף הבנה של השלבים השונים של מערך המחקר והיחס הראוי ביניהם (יצירת הלימה מרבית בין שיטות המחקר לשאלת המחקר, מטרתה, היקפה וכו')
- לנסח שאלת מחקר ראשונית ולהגדיר את תחום המחקר
- לבצע איסוף ראשוני של נתונים שעשויים להוות מענה לשאלת המחקר, בעזרת מגוון שיטות
- לערוך ניתוח ראשוני של הנתונים שנאספו
- להדגים הבנה של השיקולים האתיים הרלוונטיים למחקר איכותני
- לבטא את המיקום שלהם. ולכתוב באופן רפלקטיבי על התהליך המחקרי
- לקחת אחריות על תהליך הלמידה שלהם.

דרישות נוכחות (%) :

80%

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה פרונטלית, השתתפות פעילה של סטודנטים – דיון בכיתה, צוותי למידה, תרגילים בכתב ובכיתה ועבודת חקר עצמאית

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- מחקר איכותני ותרומתו לחקר החינוך
- עיצוב המחקר וניסוח שאלות המחקר
- החוקר. ת. בשדה
- כוח התצפית
- סוגיות אתיות
- מסמכים, תרבות חומרית וניתוח מרחבי
- הראיון המחקרי האתנוגרפי
- ניתוח נתונים בראיונות עומק
- פרשנות וכתובה במחקר איכותני
- מחקר נרטיבי
- על איכות במחקר האיכותני
- רפלקסיביות

חומר חובה לקריאה:

קפל-גרין, ע. וי. מירסקי. 2013. "המקום הזה הוא בעיניי שמורת טבע שבאמת צריך לשמור עליה" - דיוקן בית הספר 'מפנה' בעיני חברי הצוות שלו". בתוך ב. אלפרט וש. שלסקי (עורכים). הכיתה ובית הספר במבט מקרוב: מחקרים אתנוגרפיים על החינוך. עמ' 108-140.

שקדי, א. 2003. "הנחות המחקר האיכותני-קונסטרוקטיביסי" (פרק 1). בתוך א. שקדי, מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני - תיאוריה ויישום. תל-אביב: רמות. עמ' 23-32.

Janesick, V J. 2003. "The Choreography of Qualitative Research Design: Minuets, Improvisations, and Crystallization." In N. K. Denzin and Y.S. Lincoln (eds.). *Strategies of Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage Publications. Pp. 46-79.

Snape, D. and L. Spencer. 2003. "The Foundations of Qualitative Research". ". In J. Ritchie and J. Lewis (eds.). *Qualitative Research Practice: A Guide for Social Science Students and Researchers*. London: Sage Publications. Pp 2-23.

צבר בן יהושע, נ. 2001. "מחקר פרשני: מגן עדן למציאות דרך משבר - מורים טירוניה כמהגרים". בתוך נ. צבר-בן יהושע (עורכת), מסורות וזרמים במחקר האיכותני. אור יהודה: דביר. עמ' 441-468.

לומסקי-פדר, ע. 1998. כאילו לא הייתה מלחמה ("מבוא"). ירושלים: מאגנס עמ' 9-20.

שקדי, א. 2003. "פרספקטיבה מושגית, שאלות המחקר ועיצוב המחקר" (פרק 2). בתוך א. שקדי. מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני - תיאוריה ויישום. תל-אביב: רמות. עמ' 40-54.

Kezar, A. 2000. "The Importance of Pilot Studies: Beginning the Hermeneutic Circle". *Research in Higher Education*. 41 (3): 385-400.

Maxwell J. A. 2008. "Designing a Qualitative Study". In L. Bickman and D. J. Rog

---

(eds.) *The Sage Handbook of Social Research Methods*. Los Angeles: Sage Publications. Pp 214-253.

קרניאלי, מ'. 2004. "המורה שלא תגידי שאנחנו דפוקים": מקומן של מערכות החינוך והקהילה בהתפתחותה של תת-תרבות נגד. תל-אביב: מכון מופ"ת. עמ' 5-15.

ליבליך, א. 2008. ערך לארוחת בוקר. ירושלים ותל אביב: שוקן. עמ' 7-15.

שקדי, א. 2003. "עקרונות איסוף הנתונים" (פרק 3). בתוך א. שקדי, מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני -תיאוריה ויישום. תל-אביב: רמות. עמ' 55-68.

Peshkin, A. 1988. "In Search of Subjectivity—One's Own". *Educational Researcher* 17(7): 17-21.

רוברמן, ס. 2005. "מצעד הניצחון". בתוך ס. רוברמן. זיכרון בהגירה. חיילי הצבא האדום בישראל. ירושלים: מאגנס. עמ' 107-137.

Tabar, P., 2005. "The Cultural and Affective Logic of the Dabki: A Study of a Lebanese Folkloric Dance in Australia". *Journal of Intercultural Studies* 26(1-2): 139-157.

טובין, ד. ונ. ליס. 2013. "מאיימים ולא מקיימים - פרקטיקות של שליטה וסמכות בבית ספר יסודי". בתוך ב. אלפרט וש. שלסקי (עורכים). הכיתה ובית הספר במבט מקרוב: מחקרים אתנוגרפיים על החינוך. עמ' 272-305.

Daly, K. J. 2007. "Qualitative Research and the Art of Learning to See". In K. J. Daly. *Family Studies and Human Development*. Los Angeles: Sage Publications. Pp 1-18.

שקדי, א. 2003. "שיטות איסוף הנתונים" (פרק 4). בתוך א. שקדי, מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני -תיאוריה ויישום. תל-אביב: רמות. עמ' 80-85.

Horvat, E. 2013. "Ethnographic Eyes: Developing a Qualitative Research", "Making Sense of What you are Seeing: Analysis and Writing". In E. Horvat, M.L. Heron, E.T B. Agbenyega, and B.W. Bergey, *The Beginner's Guide to Doing Qualitative Research: How to Get into the Field, Collect Data, and Write up Your Project*. New York, NY: Teachers College Press. Pp. 61-80, 105-124.

Murray, S.B. 2003. "A Spy, a Shill, a Go-between, or a Sociologist: Unveiling the 'Observer' in Participant Observer". *Qualitative Research* 3(3): 377-395.

דושניק, ל. ונ. צבר בן-יהושע. 2001. "אתיקה של המחקר האיכותני". בתוך נ. צבר בן-יהושע (עורכת). מסורות וזרמים במחקר האיכותני. דביר: תל אביב. עמ' 343-368.

הרצוג א. 1998. "הקליטה הביורוקרטית של עולי אתיופיה בישראל: סגרגציה ולא אינטגרציה". בתוך א. אבוהב, א. הרצוג, ה. גולדברג וא. מרקס (עורכים). ישראל: אנתרופולוגיה מקומית. תל אביב :

Valentine, G., Holloway, S., & Bingham, N. 2002. "The Digital Generation?: Children, ICT and the Everyday Nature of Social Exclusion". *Antipode*, 34(2), 296-315

Miller, D. 2008. *The Comfort of Things*. Cambridge Polity. Pp 1-7, 67-82.

Hodder, I. 1994. "The Interpretation of Documents and Material Culture". In N.K. Denzin and Y.S. Lincoln (ed.). *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage. Pp. 393-402.

שקדי, א. 2003. "שיטות איסוף הנתונים". (פרק 4). בתוך א. שקדי, מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני-תיאוריה ויישום. תל-אביב: רמות. עמ' 69-85.

ג'וסלסון, ר. 2015. "עמדת הקשבה האמפתית" (פרק 5), "הקשר המחקרי, חלק ב-אתיקה ואנושיות" (פרק 6). בתוך ר. ג'וסלסון. כיצד לראיין למחקר איכותני. גישה התייחסותית. תל אביב: מכון מופ"ת. עמ' 97-112, 113-126.

Bourdieu, P. 1999. "Order of Things". In P. Bourdieu et al. *The Weight of the World: Social Suffering in the Contemporary Society*. Stanford: Stanford University Press. Pp 60- 75.

Legard, R., Keegan, J. and Ward, K. 2003. "In-depth Interviews". In J. Ritchie and J. Lewis (eds.). *Qualitative Research Practice: A Guide for Social Science Students and Researchers*. London: Sage Publications. Pp.138-169.

Kvale, S. 1996. "The Quality of the Interview". In S. Kvale. *Interviews: An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. Thousand Oaks: Sage. Pp. 144-159.

Rubin, H.J. and E. Rubin. 1995. "Choosing Interviewees and Judging what they Say", "Interviews as Guided Conversations". In H. L. Rubin and E. Rubin. *Qualitative Interviewing. The Art of Hearing Data* Thousand Oaks: Sage Publications. Pp. 65-92, 122-144.

הישראלי, א. 2016. "משפחה והשכלה: כניסתם של צעירים מהפריפריה להשכלה הגבוהה", בתוך: א. אדי-רקח וא. כהן (עורכים). דינמיות בהשכלה הגבוהה. אוניברסיטת תל אביב: תל אביב. עמ' 139-160.

דונת, א. 2013. "טובים השניים מן האחד? כמה הגיונות תרבותיים של מוסד האחאות בישראל". סוציולוגיה ישראלית 15 (1): 35-57.

ליבלר, א., תובל-משיח ר., זילבר, ת. 2010. "בין השלם לחלקיו, ובין תוכן לצורה". בתוך ל. קסן ומ. קרומר-נבוא (ערוכות), ניתוח נתונים במחקר איכותני. באר-שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטה בן גוריון בנגב. עמ' 21-42.

Josselson, R. 2004. "The Hermeneutics of Faith and the Hermeneutics of Suspicion". *Narrative Inquiry* 14 (1): 1-28.

נתיב, י. 2017. "אני עצמי גוף : מתיחת גבולות הגוף כפעולה חברתית בקרב תלמידות מחול (מחווה לאייריס מריון יאנג). בתוך ע. לחובר, ע. פלד ומ. קומס. נערות וגופן. מדברות. נוכחות. נסתרות. האוניברסיטה העברית: מאגנס. עמ' 86-110.

Ponterotto, J. G. 2006. "Brief Note on the Origins, Evolution, and Meaning of the Qualitative Research Concept Thick Description". *The Qualitative Report* 11(3): 538-549.

Rapport, N. and J. Overing. 2000. "Thick Description". In N. Rapport and J. Overing. *Social and Cultural Anthropology: The Key Concepts*. London and New York: Routledge. Pp. 349-352.

ליבליך, ע. 2011. "על זהות וישראליות: סיפורי חיים של דור המדינה". מגמות מז' (3-4): 405-414.

May, V. 2008. "On Being a 'Good' Mother: On Moral Presentation of Self in Written Life Stories". *Sociology* 42(3): 470-486.

Squire, C., Davis, M., Esin C., Andrews M., Harrison, B., Hyden, L. and M. Hyden. 2015. *What is Narrative Research*. London: Blumsbury. Pp. 73-94.

Maxwell, J. A. 2013. "Validity: How Might you be Wrong?" In J. A. Maxwell. *Qualitative Research Design*. Los Angeles: Sage. Pp. 121-138.

Payne, G. and M. Williams. 2005. "Generalization in Qualitative Research". *Sociology* 39(2): 295-314.

Lewis, J. and J. Ritchie. "Generalizing from Qualitative Research". In J. Ritchie and J. Lewis (eds.). *Qualitative Research Practice: A Guide for Social Science Students and Researchers*. London: Sage Publications. Pp. 263-286.

חומר לקריאה נוספת:

דנזין נ. וא. לינקולן. 2010. "הדיסציפלינה והפרקטיקה של המחקר האיכותני" בתוך ת. ליבס ומ. רגב (עורכים). שיטות מחקר איכותניות: מקראה. ת"א: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 3-43.

Horvat, E. 2013. "Thoughts for the Uninitiated on Starting a Qualitative Project". In E. Horvat, M.L. Heron, E.T-B. Agbenyega, and B.W. Bergey, *The Beginner's Guide to Doing Qualitative Research: How to Get into the Field, Collect Data, and Write up Your Project*. New York, NY: Teachers College Press. Pp 3-35.

Lareau, A. 1996. "Common Problems in Field Work: A Personal Essay". In A. Lareau and J. Shultz (eds.). *Journeys through Ethnography: Realistic Accounts of Fieldwork*. Boulder: Westview Press. Pp 195-236

Rubin, H. J. and E. Rubin. 1995. "Keeping on Target while Hanging Loose". In H. L.

Rubin and E. Rubin. *Qualitative Interviewing. The Art of Hearing Data*. Thousand Oaks: Sage Publications. Pp. 42-64.

שלסקי ש. וב. אלפרט. 2007. "הצבת הבעיה וניסוח שאלות המחקר". בתוך ש. שלסקי וב. אלפרט. דרכים בכתיבת מחקר איכותני: מפירוק המציאות להבנייתה כטקסט תל אביב: מכון מופ"ת. עמ' 86-96.

Spradley, J. P. 1980. *Participant Observation*. New York: Holt, Rinehart and Winston. Pp 53-62, 73-84.

Emerson, R.M., Fretz, R. and Shaw, L 1995. "Fieldnotes in Ethnographic Research", "In the Field: Participating, Observing, and Jotting Notes". In *Writing Ethnographic Fieldnotes*. Pp. 1-16, 17-35.

לומסקי-פדר ע. ות. רפופרט. 2007. "לדבר בשפתם? זרות, בית ויחסי כוח בראיונות עם מהגרים". מגמות, מד (4): 636-654.

וייטמן, ס (2002). "על ה'הבנה' אצל בורדייה". סוציולוגיה ישראלית ד(2): 411-425.

Bourdieu, P. 1998. "Understanding". *Theory, Culture & Society*. 13(2): 17-37.

Braun, V. and V. Clarke. 2006. "Using Thematic Analysis in Psychology". *Qualitative Research in Psychology* 3(2): 77-101. 2007. ב. אלפרט. וב. ש. שלנסקי. "במחקר סוגות" איכותני והשקפתן בכתיבה". בתוך ש. שלנסקי וב. אלפרט, דרכים בכתיבת מחקר איכותני: מפירוק המציאות להבנייתה כטקסט. מכון מופ"ת. עמ' 209-228.

אלפרט, ב. 2001. "כתיבה במחקר איכותני". בתוך נ. צבר-בן יהושע (עורכת). מסורות וזרמים במחקר האיכותני. אור יהודה: דביר. עמ' 369-404.

Richardson, L and E. A. St. Pierre. 2008. "Writing: A Method of Inquiry". In N. K. Denzin and Y. S. Lincoln. *Collecting and Interpreting Qualitative Methods*. Los Angeles: Sage Publications. Pp. 473-501.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %

הרצאה 0 %

השתתפות 10 %

הגשת עבודה 60 %

הגשת תרגילים 30 %

הגשת דו"חות 0 %

פרויקט מחקר 0 %

בחנים 0 %

אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: